

ובחרת בחינוך

”להורים זכות בכורה לבחור את דרך החינוך לילדיהם”

(סעיף כ"ו(3) בהכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם של האו"ם, 1948)

מה איתנו? מה עם אנשי החינוך שמאגרים את "התקן"? רוב בתי הספר אלטרנטיביים חיים במציאות של חתול ועכבה, בתפקיד העכבר. מנסים להתחבא, מתפללים שלא ישימו לב אליהם ולא יגזלו להם את פיסת הגבינה. בתי ספר וגנים מנסים ליצור לעצמם בועה של שקט זמני ביחסים עם השלטונות, ולא מתפנים להתמודדות ישירה ורחבה עם בעיות עקרוניות ואמיתיות כגון פיקוח, מימון, שיתוף ידע, יזמות, פערים ושוויון (לא אחידות!), בעניינים העקרוניים והכלליים. בסופו של יום רובנו לא נשמעים - כל אחד עסוק בהשרדות היומיומית שלו.

היעדר קול ברור של הורים ומחנכים שלוקחים אחריות על חינוך ילדיהם, מאפשר לרשויות חינוך להצר את צעדיהם על ידי

עמוקה לחינוך ילדיהם, לקחו אחריות והשקיעו מאמץ ליצור מסגרת חינוכית אלטרנטיבית. דוגמא נוספת למצב הבלתי אפשרי הזה קשורה למעורבות הפדגוגית: הפיקוח של משרד החינוך מקפיד עם הגנים שהכסאות יהיו תקינים ובטיחותיים. לאחרונה נפסל גן ילדים מכיוון שהמפקחת ראתה שאין כסאות בגן והילדים ישבו על הרצפה. לא נמצא מקום בטפסים לציין שזו לא בעיה, אלא החלטה של צורת חיים, של דרך חינוכית. וכדי להבהיר שהאבסורד לא מפלה בין מגזרים, אספר לכם שביית ספר ל'נוער מנותק' ברהט נפסל ע"י משרד החינוך בטענה שהוא לוקח תלמידים מבתי ספר אחרים, וזאת למרות העובדה שביה"ס לקח על עצמו לקבל רק ילדים שמסתובבים שנים ברחובות ולא הולכים לשום בית ספר אחר.

היעדר קול ברור של הורים ומחנכים שלוקחים אחריות על חינוך ילדיהם, מאפשר לרשויות חינוך להצר את צעדיהם על ידי השלטת סדר ואחידות פלורליסטית

אינטרס משותף

יש מן המשותף בין המקרים הנ"ל ורבים אחרים שבהם פעולות הרשויות מונעות את הזכות לחינוך: כמעט בכל המקרים, המאבק הוא בין משרד החינוך או הרשות המקומית לבין יוזמה חינוכית בודדת. בנוסף, אין ניסיון למניעה של סוג חינוך ספציפי, אלא נטייה לסגור כל יוזמה חינוכית שלא עומדת בתקן המוכר והנחל לניהול מהמרכז. מצד אחד מדברים על חדשנות, מצד שני, המנגנונים המסואבים לא מאפשרים שינוי.

השלטת סדר ואחידות העומדים בניגוד למתבקש בחברה פלורליסטית. לכן, נדרש כאן שיתוף פעולה בין הורים ומחנכים שלא יאפשר לרשויות להשתמש בטכניקת הפרד ומשול. הפעולה המתבקשת ממחנכים והורים שרוצים לממש את זכות הבכורה שלהם בבחירת דרך החינוך לילדיהם היא יצירת קהילה ארצית של כל מי שזכות זו יקרה לליבו, מכל גווי החינוך הקיימים בארץ. המשותף בקהילה מאוחדת כזו, הוא הרצון לאפשר חינוך מגוון, ולא דווקא לקדם דרך חינוך מסוימת.

ממשלת ישראל אישרה אמנם את נוסח ההכרזה אך היישום בשטח קצת בעייתי. לפני כמה שנים התחלתי להסתובב בארץ, וראיתי שבעוד החינוך הממלכתי לא השתנה באופן משמעותי (או בכלל), מתפתחת בשנים האחרונות דרישה הולכת וגוברת בקרב הורים למסגרות חינוך אלטרנטיביות. ואכן הוקמו לא מעט בתי ספר מזרמים חינוכיים שונים: חינוך ולדורף, חינוך דמוקרטי, חינוך דיאלוגי, חינוך אקולוגי ועוד. אולם, בניגוד לנאמר בהכרזה, דרישה זו נתקלת בהתנגדות קשה מצד משרד החינוך, אשר מבקש לכפות חינוך אחיד לכולם מתוך רצון לקידום השוויון, תוך בלבול המושג החשוב הזה עם תפיסת האחידות (המגבילה והמנוונת).

נוצר, אפוא, מתח בין רצון ההורים לבחור את דרך החינוך לילדיהם לבין רצון של הממשלה לקיים מערכת חינוך פשוטה ואחידה. המתח הזה משתקף גם בסיקורים בתקשורת, שמתוך רצון לשמור על הצדק החברתי נוטה, שלא בצדק, לתאר את כל היזמות החינוכיות כפרטיות ואליטיסטיות. כתוצאה מכך אנשי היזמות והחדשנות החינוכית נתקלים בכוחות שמאיימים על יכולתם לפעול בשדה החינוכי בשנים האחרונות.

ישנם מקרים רבים בשנים האחרונות, שממחישים את המצב העקום הזה, אפשר להחליט אם לבכות או לצחוק: למשל, קיימת דרישה סבירה של משרד החינוך, לכן שהורים יהיו אחראים לכן שילדיהם יתחנכו. יוצא, אם כן, שהורי ילדים בביה"ס עין בוסתן עומדים תחת איום בתביעה אישית נגדם, בהאשמות של הזנחה, וזאת דווקא בגלל שמתוך דאגה

אני מנסה לא לעסוק רק ברעיונות תיאורטיים: בחודשים האחרונים אני עובד ביחד עם אחרים - שבאים ממגזרים שונים ומשיטות חינוך שונות - על קידום איגוד בתי החינוך שעוסק בתחומים המשותפים לכולם, ולא בקידום שיטה חינוכית כזו או אחרת.

האיגוד לבחירה בחינוך - קווים לדמותו

בארץ קיימים מאות בתי ספר ואלפי גנים שמייצרים ומקיימים חדשנות חינוכית בשטח, יום יום. בתי חינוך אלה נותנים למחנכים ולהורים - ודרכם לילדים - מגוון של אפשרויות חינוך לבחירה, בהתאם לדרכם של אותם מחנכים, הורים וילדים. האיגוד שם לו למטרה לקדם אפשרויות חינוך איכותי ומגוון לכל ההורים החפצים בכך, בכל דרך חינוך ובכל מגזר ומעמד חברתי-כלכלי. הקושי העיקרי שהאיגוד צריך להתגבר עליו הוא כוח ההתמדה של מערכת החינוך ושל חלקים בציבור, שרגילים לראות את החינוך כעניינה של הממשלה, שאל להורים להתערב בו. הכוח של איגוד בתי החינוך נשאב מהרצון של חלק גדול והולך בציבור לתת לילדים חינוך יותר איכותי, רלוונטי ומתאים לכל ילד.

האיגוד פועל לביסוס וייצוב האפשרות לחנך במישור חברתי, הכלכלי והמשפטי. לצורך כך האיגוד יוצר פעילויות שונות: מול הציבור - להעלאת המודעות והציפיות; מול הרשויות - ליצירת שיתוף פעולה; ומול בתי החינוך עצמם - לעזרה במשימות המשותפות לכולם. כחלק מהפעילות מול בתי החינוך האיגוד גם מלווה קבוצות הקמה של בתי ספר, כדי שיצליחו להתייבב ולשמר את העצמאות החינוכית שלהם.

ניתן להתקשר עם איגוד בתי החינוך באמצעות המייל: choice.in.education@gmail.com כמו כן ניתן לחפש "בחירה בחינוך" בפייסבוק.

המימון, בפקוח ובאיפשור זכויות האזרחים.

משנה לשנה הולכת ומתחזקת המחשבה הפתוחה, שנותנת לאזרחים את הסמכות להחליט על דרך החיים שלהם. ארגוני ענק משתנים: צבאות, מערכות בריאות, מערכות שלטוניות. המחשבה הזו תגיע גם לחינוך. בחודש האחרון יש בארץ ממשלה חדשה ושר חינוך חדש, איש חינוך אמיתי. יש עם מי לעבוד.

בימים האחרונים התפרסמה אמירה של הנשיא פרס "צריך ליצור דמוקרטיזציה של החינוך" (דה מרקר, 12.4.13). חשיבה כזו מקדמת אותנו לכיוון הרצוי של התייחסות לאזרח כאדון לגורלו. יש תקווה.

כאזרח במדינה דמוקרטית אני מצפה שתהיה לי האפשרות לחנך את הילדים שלי על פי תפיסת עולמי, ומעוניין שתהיה לאחרים - לכווולם - האפשרות לחנך את הילדים שלהם על פי תפיסת עולמם. כל עוד הורים ומחנכים יפעלו לבד ובקבוצות קטנות, האפשרות הזו בסכנה תמידית. הדרך הברורה-מאליה היא ליצור שיתוף פעולה בין כל ההורים והמחנכים שמאמינים בזכות לחופש בחינוך.

"הכמיהה לשלטון נאור משותפת לרבים. מעטים כמהים לחירות, ועוד פחות - לראות את הזולת משגשג בחירותו"

(איש חינוך נחבא אל הכלים)

אמיר נוטע הוא אב לשניים, גר בגבעת אולגה, מתפרנס מהי-טק ומנסה לתקן את העולם דרך תיקון החינוך.

אמיר הוא ממקימי עמותה בשם "היזמה לבחירה בחינוך" ומקימי איגוד בתי החינוך.

ליצירת קשר ניתן לפנות במייל: amir@notea.com

מה יכולה קהילה - או התאגדות - שכזו לעשות?

ראשית כל היא יכולה לחזק את מי שרוצה לעסוק בחינוך מתוך אחריות אישית וחופש ולתת לו את התחושה שהוא לא לבד. ישנם אנשים רבים שמשקיעים מחשבה, זמן ומאמץ בחינוך הילדים שלהם ושל אחרים. רבים מהאנשים האלה מצליחים, ומסגרות חינוך מגוונות נוספות קמות כל הזמן. התאגדות שכזו תוכל ליצור שיח ושיתוף פעולה עם הרשויות במקום משחקי החתול והעכבר שבהם אנחנו עסוקים היום. פעולה מאורגנת תוכל גם לקדם את השיח הציבורי והתקשורתי בנושא ואת הניסיון לבנות את דרכי החינוך הרצויות לקבוצות שונות בחברה. למשל, במקום ערב רב של מעמדים (מוכר, רשמי, ממלכתי, עצמאי) שמעמיסים מורכבות משפטית על המערכת ועל בתי הספר, אפשר יהיה לתת למערכת החינוך הציבורית את האפשרות להכיל בתוכה מגוון רחב של בתי חינוך שנהנים מעצמאות חינוכית. משרד החינוך יכול להיעזר בכוחות היצירתיים והחדשניים שקיימים בקרב יזמי החינוך האלטרנטיבי, במקום לפחד מהם ולתקוף אותם.

מהלכה למעשה

אני מנסה לא לעסוק רק ברעיונות תיאורטיים: בחודשים האחרונים אני עובד ביחד עם אחרים - שבאים ממגזרים שונים ומשיטות חינוך שונות - על קידום איגוד בתי החינוך שעוסק בתחומים המשותפים לכולם, ולא בקידום שיטה חינוכית כזו או אחרת. ה"אני מאמין" שהתגבש אומר: "להורים זכות בכורה לבחור את דרך החינוך לילדיהם, למחנכים יש זכות לחירות מחשבה וחופש פעולה בהקמה ובניהול של בתי חינוך על פי דרכם, באחריות המדינה ליצור ולקיים מנגנון שיאפשר מימוש זכותם של אזרחי המדינה לחירות בחינוך."

למען הסר ספק ולמען הפג חרדה - לא צריך לפטור את הממשלה מאחריות לחינוך: לממשלה יש תפקידים קריטיים בהסדרת